Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES LAILAS MEDINAS
SECINĀJUMI,
sniegti 2024. gada 20. jūnijā [1]

Lieta C-197/23

S. *S.A.*
pret
C. *sp. z o.o.*,
piedaloties
Prokurator Prokuratury Regionalnej w Warszawie

(*Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Apelācijas tiesa Varšavā, Polija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesiskums – LES 19. panta 1. punkts – Tiesiskās aizsardzības līdzekļi – Efektīva tiesību aizsardzība tiesā – Neatkarīga, objektīva un iepriekš tiesību aktos noteikta tiesa – "Iekšējās" tiesnešu neatkarības princips – Valsts noteikumi, kas reglamentē lietu iedalīšanu lozējot – Iztiesāšanas sastāva izmaiņas – Acīmredzams valsts noteikumu pārkāpums – Tiesību normas, kas aizliedz otrās instances tiesai atzīt tiesvedību pirmajā instancē par spēkā neesošu

1. Šis *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Apelācijas tiesa Varšavā, Polija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu [2] ir par to, kā interpretēt LES 2. pantu, 6. panta 1. un 3. punktu, kā arī 19. panta 1. punkta otro daļu kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 47. pantu. Prasību pamatlietā S. *S.A.* (turpmāk tekstā – "sabiedrība S") cēla pret C. *sp. z o.o.* (turpmāk tekstā – "sabiedrība C") saistībā ar komerciālu pamatnolīgumu.

2. Šajā lietā būtībā rodas divi jautājumi. Pirmkārt, Tiesai jālemj par to, vai konkrētas lietas neatbilstoša iedale (pārdale) tiesnesim referentam valsts tiesvedībā ietilpst LES 19. panta 1. punkta otrās daļas piemērošanas jomā. Citiem vārdiem – vai šī neatbilstošā iedale (pārdale) var vājināt priekšstatu par tiesu neatkarību un objektivitāti, it īpaši gadījumā, ja šāda nepareiza iedale (pārdale) i) ir uzskatāma par piemērojamo valsts noteikumu "acīmredzamu pārkāpumu" un ii) otrās instances tiesa to nevar pārskatīt apelācijas kārtībā, jo valsts tiesību normas skaidri aizliedz šādu tiesiskās aizsardzības līdzekli? Otrkārt, otrs – saistīts – jautājums ir par to, vai šāda neatbilstība, it īpaši apvienojumā ar pārbaudes tiesā vai tiesiskās aizsardzības līdzekļa neesamību, ir efektīvas tiesību aizsardzības, ko veic neatkarīga, objektīva un iepriekš tiesību aktos noteikta tiesa, prasību pārkāpums, proti, vai jebkāda neatbilstība, kura pieļauta, iedalot (pārdalot) lietu tiesnesim referentam, varētu radīt indivīdiem šaubas par tiesneša, kam lieta iedalīta (pārdalīta), neatkarību un objektivitāti.

[1] Oriģinālvaloda – angļu.

[2] Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu datēts ar 2022. gada 28. aprīli, bet Tiesas kancelejā tas iesniegts 2023. gada 24. martā.

I. Tiesiskais regulējums

A. Civilprocesa kodekss

3. Saskaņā ar Civilprocesa kodeksa [3] 47. panta 1. punktu "pirmajā instancē tiesa izskata lietas viena tiesneša sastāvā, ja vien speciālā tiesību normā nav noteikts citādi".

4. Kā noteikts šā kodeksa 379. panta 4. punktā, "tiesvedība nav spēkā, [..] ja tiesas, kas izskata attiecīgo lietu, iztiesāšanas sastāvs bijis pretrunā tiesību normām vai ja lietas izskatīšanā ir piedalījies *ipso iure* atstatāms tiesnesis".

5. Atbilstoši Civilprocesa kodeksa 386. panta 2. punktam, "ja tiesvedība tiek atzīta par spēkā neesošu, otrās instances tiesa atceļ pārsūdzēto spriedumu, atceļ tiesvedību daļā, kuru skar šī spēkā neesamība, un nodod lietu pirmās instances tiesai jaunai izskatīšanai".

B. Likums par vispārējās jurisdikcijas tiesām

6. Likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesām [4] 45. pantā ir noteikts:

"1. Tiesnesi vai tiesneša palīgu darba pienākumu pildīšanā var aizvietot tās pašas tiesas tiesnesis vai tiesneša palīgs, vai arī tiesnesis, kas norīkots saskaņā ar 77. panta 1. vai 8. punktu.

2. Šā panta 1. punktā minēto aizvietošanu var veikt, pamatojoties uz rīkojumu, ko izdevis nodaļas priekšsēdētājs vai tiesas priekšsēdētājs pēc tiesneša vai tiesneša palīga pieteikuma vai pēc savas ierosmes, lai nodrošinātu pienācīgu tiesvedības norisi.

[..]."

7. Saskaņā ar Likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesām 47.a panta 1. punktu "lietas tiesnešiem un tiesnešu palīgiem tiek iedalītas izlozes kārtībā atbilstoši īpašām lietu kategorijām, izņemot lietu iedalīšanu dežurējošam tiesnesim".

8. Šā likuma 47.b pantā ir paredzēts:

"1. Izmaiņas tiesas sastāvā ir pieļaujamas tikai tad, ja tiesai nav iespējams izspriest lietu tās pašreizējā sastāvā vai ja pastāv ilgstošs šķērslis lietas izspriešanai tiesas pašreizējā sastāvā. 47.a panta noteikumus piemēro *mutatis mutandis*.

2. Ja nepieciešams veikt kādu darbību lietā, it īpaši, ja to paredz atsevišķi noteikumi vai tas ir pamatots ar pienācīgu tiesvedības norisi, bet tiesas sastāvs, kuram lieta iedalīta, to nevar veikt, šo darbību veic saskaņā ar aizvietošanas plānu izraudzītais iztiesāšanas sastāvs vai, ja uz šo darbību neattiecas aizvietošanas plāns, atbilstoši 47.a pantam izraudzītais iztiesāšanas sastāvs.

[3] *Ustawa z 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego* (1964. gada 17. novembra Likums – Civilprocesa kodekss, konsolidētais teksts, 2021. gada *Dz. U.*, 1805. pozīcija, ar grozījumiem; turpmāk tekstā – "Civilprocesa kodekss").

[4] *Ustawa z 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych* (2001. gada 27. jūlija likums par vispārējās jurisdikcijas tiesu organizāciju, konsolidētais teksts, 2020. gada *Dz. U.*, 2072. pozīcija; turpmāk tekstā – "Likums par vispārējās jurisdikcijas tiesām"), ar grozījumiem, kuri izdarīti ar *Ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw z 20 grudnia 2019 r.* (2019. gada 20. decembra Likums, ar ko groza Likumu par vispārējās jurisdikcijas tiesu organizāciju, Likumu par Augstāko tiesu un dažus citus likumus, 2020. gada *Dz. U.*, 190. pozīcija; turpmāk tekstā – "2019. gada 20. decembra likums").

3. Lēmumus 1. un 2. punktā minētajās lietās pieņem tiesas priekšsēdētājs vai tā pilnvarotais tiesnesis.

[..].”

9. Ar 2019. gada 20. decembra likumu Likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesām 55. pants papildināts ar 4. punktu šādā redakcijā:

“Tiesnesis ir tiesīgs izskatīt visas lietas savā piekritības teritorijā, kā arī citās tiesās – likumā paredzētajos gadījumos (tiesneša jurisdikcija). Tiesību normas par lietu iedali un par iztiesāšanas sastāva noteikšanu un izmaiņām tajā neierobežo tiesneša jurisdikciju, un uz tām nevar atsaukties, lai konstatētu, ka iztiesāšanas sastāvs ir pretrunā tiesību normām, ka tiesas sastāvs nav pienācīgi izveidots vai ka nolēmuma pieņemšanā ir piedalījusies persona, kurai nav tiesību vai kompetences pieņemt nolēmumu.”

10. Saskaņā ar 2019. gada 20. decembra likuma 8. pantu Likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesām 55. panta 4. punkts ir piemērojams arī lietās, kuras uzsāktas vai pabeigtas pirms 2019. gada 20. decembra likuma spēkā stāšanās dienas.

C. 2015. gada noteikumi

11. 2015. gada noteikumu[5] 43. panta 1. punktā ir paredzēts, ka “lietas tiesnešiem referentiem (tiesnešiem un tiesnešu palīgiem) iedala izlozes kārtībā saskaņā ar noteikto darbību sadalījumu, izmantojot IT rīku [(“*SLPS* sistēma”)[6]], kas balstās uz izlozes skaitļu ģeneratoru, atsevišķi katram reģistram, sarakstam vai citam reģistrācijas veidam, ja vien šo Noteikumu normas neparedz citus iedales principus. [..]”

12. Saskaņā ar minēto noteikumu 52.b pantu:

“1. Aizvietošanas plānā norāda aizvietotājus (tiesnešus, tiesnešu palīgus un tiesas piesēdētājus) katrai darba dienai.

2. Dežūru plānā norāda dežurējošos tiesnešus un tiesnešu palīgus katrai dienai.

3. Aizvietošanas un dežūru plānos norāda aizvietotāju un dežurējošo [tiesnešu un tiesnešu palīgu] skaitu konkrētā laikposmā, nodaļā vai pēc to lietu veida, kas iedalītas aizvietotājiem un dežurējošajiem [tiesnešiem un tiesnešu palīgiem], kā arī secību, kādā notiek aizvietošana un lietas tiek iedalītas dežurējošajiem [tiesnešiem un tiesnešu palīgiem] gadījumos, kad vairāki [tiesneši un tiesnešu palīgi] ir aizvietotāji un pilda dežurēšanas pienākumus.

[..].”

[5] *Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 23 grudnia 2015 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych* (Tieslietu ministra 2015. gada 23. decembra Vispārējās jurisdikcijas tiesu administrēšanas noteikumi, 2015. gada *Dz. U.*, 2316. pozīcija; turpmāk tekstā – “2015. gada noteikumi”).

[6] *System Losowego Przydziału Spraw* (sistēma, kurā lietas sadala izlozes kārtībā).

13. 2015. gada noteikumu 52.c pantā ir noteikts:

"1. Ja tiesnesis referents tiesas sēdē nepiedalās, nodaļas priekšsēdētājs izdod rīkojumu par tiesas sēdes atcelšanu, ja ir iespējams par to informēt sēdes dalībniekus, izņemot gadījumus, kad pienācīgas tiesvedības norises labad ir acīmredzami nepieciešams, lai tiesas sēde notiktu.

2. Lietu, attiecībā uz kuru tiesas sēde nav atcelta, izskata tiesneša aizvietotājs, kā paredzēts attiecīgās dienas aizvietošanas plānā. Ja aizvietotājs nav varējis atbilstoši sagatavoties vai ja, lai šis aizvietotājs varētu izskatīt lietu, būtu jāatkārto būtiska tiesvedības daļa, nodaļas priekšsēdētājs izdod rīkojumu par tiesas sēdes atcelšanu. [..]

[..]

4. Tiesneša aizvietotājam ir tiesības uz to, lai viņam vai viņai tiktu iedalīta lieta, kas izskatāma uz 2. punkta pamata. Šādā gadījumā IT rīks šim aizvietotājam [nākotnē] iedalīs vienu lietu mazāk tajā pašā kategorijā.

[..]."

II. Īss pamatlietas faktu un tiesvedības izklāsts un prejudiciālie jautājumi

14. 2018. gada 27. aprīlī sabiedrība S cēla prasību komerclietā *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšavas apgabaltiesa, Polija). Sabiedrība S rīkojas kā prasījuma cesionāre pret sabiedrību C, kas darbojas mazumtirdzniecības nozarē. Prasītāja lūdz piespriest atbildētājai samaksāt summu 4 572 648 Polijas zlotu (PLN) (aptuveni 1 045 000 EUR), kas atbilst naudas prēmijām par konkrētā pārskata gadā panākto apgrozījumu (atlikts uzcenojums), kuras sabiedrība C saņēma ar cedentu noslēgtā pamatnolīguma ietvaros. Pēc sabiedrības S domām, šo prēmiju saņemšana ir pretrunā valsts konkurences tiesībām.

15. Lieta tika nodota šīs tiesas XVI Komerclietu nodaļai, un atbilstoši programmatūras sistēmai, kas nodrošina lietu sadali izlozes kārtībā, tā tika iedalīta šīs nodaļas priekšsēdētājas vietniecei E.T., kura izskata lietu vienpersoniski.

16. Tomēr 2019. gada 25. martā, t.i., tiesas sēdes dienā, tā kā tiesnese E.T. pēc viņas lūguma bija prombūtnē atvaļinājuma dēļ, XVI Komerclietu nodaļas priekšsēdētāja par tiesas sēdes vadītāju norīkoja tajā dienā dežurējošo tiesnesi J.K., un tāpēc lieta tika iedalīta viņai.

17. Ar 2019. gada 16. septembra spriedumu, ko pasludināja *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšavas apgabaltiesa), tiesnesei J.K. izskatot lietu vienpersoniski, sabiedrības S prasības pieteikums tika noraidīts.

18. Sabiedrība S 2019. gada 27. oktobrī iesniedza apelācijas sūdzību *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Apelācijas tiesa Varšavā), kas ir iesniedzējtiesa.

19. Šajā apelācijas sūdzībā sabiedrība S apgalvo, ka tiesvedība pirmās instances tiesā ir spēkā neesoša saskaņā ar Civilprocesa kodeksa 379. panta 4. punktu, ņemot vērā šīs tiesas iztiesāšanas sastāva nelikumību saistībā ar iztiesāšanas sastāva nemainīguma principa pārkāpumu, jo *SLPS* sistēmā izlozētās tiesneses referentes E.T. vietā lietu izskatīja tiesnese J.K.

20. Pēc ievērojamu izmeklēšanas un pārbaudes pasākumu veikšanas attiecībā uz pirmās instances tiesu[7], lai pārbaudītu šajā tiesā notikušās tiesvedības likumīgumu, iesniedzējtiesa konstatē, ka iztiesāšanas sastāva izmaiņas pirmajā instancē – jo lietu izskatīja tiesnese J.K. sākotnējās tiesneses referentes E.T. vietā – ir notikusi, "acīmredzami pārkāpjot" valsts tiesību normas par lietu iedali un iztiesāšanas sastāva noteikšanu un izmaiņām, proti, Likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesām 47.b panta 1. punktu kopsakarā ar 2015. gada noteikumu 52.c panta 4. punktu. Tā arī uzsver, ka netika nokārtotas visas nepieciešamās formalitātes attiecībā uz šādu aizvietošanu, radot aizdomas, ka pirmās instances tiesa ir grozījusi noteiktus dokumentus, mēģinādama novērst šīs neatbilstības *a posteriori*.

21. Iesniedzējtiesa norāda, ka tai nav zināms iemesls šai aizvietošanai, kuru tā uzskata par neatbilstošu un apzinātu, vienlaikus norādot, ka šāda procesa izmantošana varētu novest pie relatīvi liela skaita lietu nodošanas no viena tiesneša citam.

22. Tā arī uzsver, ka teorētiski nevar izslēgt, ka jutīgās lietās apzināti var tikt mainīts viena tiesneša sastāvs. Tā tas var notikt, ja *SLPS* sistēmā sākotnēji izlozētais tiesnesis nosaka tiesas sēdi datumā, kurā viņš pēc sava lūguma būs atvaļinājumā, un viņa prombūtnes fakts tiek izmantots, lai aizvietotu šo tiesnesi ar tiesnesi, kurš šajā datumā ir iekļauts dežurējošo tiesnešu sarakstā un kura vārds var būt zināms iepriekš.

23. Visbeidzot iesniedzējtiesa atsaucas uz *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa, Polija) rezolūcijām, saskaņā ar kurām tas, ka tiesnešu kolēģijas sastāvs ir izveidots, pārkāpjot valsts tiesību normas par lietu iedali, kā arī par iztiesāšanas sastāva noteikšanu un izmaiņām, var būt pamats tiesvedības atzīšanai par spēkā neesošu, kā paredzēts Civilprocesa kodeksa 379. panta 4. punktā.

24. Tomēr tā atzīmē, ka jebkāda pārbaude šajā ziņā apelācijas tiesvedībā ir aizliegta kopš Likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesām 55. panta 4. punkta ieviešanas.

25. Šādos apstākļos iesniedzējtiesa nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1. Vai [LES] 2. pants, 6. panta 1. un 3. punkts un 19. panta 1. punkta otrā daļa, aplūkojot tos kopsakarā ar [Hartas] 47. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka par neatkarīgu, objektīvu un iepriekš tiesību aktos noteiktu tiesu, kas nodrošina efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, nav uzskatāma [..] dalībvalsts pirmās instances tiesa, kuras sastāvā lietu vienpersoniski izskata šīs tiesas tiesnesis, kas lietas izskatīšanai ir norīkots, ["acīmredzami pārkāpjot"] valsts tiesību normas par lietu sadali, kā arī par tiesas sastāva noteikšanu un izmaiņām tajā?

2. Vai [LES] 2. pants, 6. panta 1. un 3. punkts un 19. panta 1. punkta otrā daļa, aplūkojot tos kopsakarā ar [Hartas] 47. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesību normu piemērošanu, kāds ir [Likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesām] 55. panta 4. punkta otrais teikums, lasot to kopsakarā ar [2019. gada 20. decembra likuma] 8. pantu, ciktāl ar tiem otrās instances tiesai ir aizliegts tiesvedību valsts pirmās instances tiesā lietā, kura minētajā tiesā ierosināta, atzīt [..] par spēkā neesošu tādēļ, ka iztiesāšanas sastāvs ir pretrunā tiesību normām, ka tiesas sastāvs nav pienācīgi izveidots vai ka nolēmuma pieņemšanā ir piedalījusies persona, kam nav tiesību vai kompetences pieņemt nolēmumu, šo atzīšanu par spēkā neesošu

[7] Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 36 punkti ir veltīti izmeklēšanas un pārbaudes pasākumiem (skat. tā 21.–56. punktu).

piemērojot kā juridisku sankciju, kura nodrošina efektīvu tiesību aizsardzību tiesā gadījumā, ja lietas izskatīšanai tiesnesis ir norīkots, ["acīmredzami pārkāpjot"] valsts tiesību normas par lietu sadali, kā arī par tiesas sastāva noteikšanu un izmaiņām tajā?"

III. Tiesvedība Tiesā

26. Rakstveida apsvērumus iesniedza sabiedrība C (atbildētāja pamatlietā), *Prokurator Prokuratury Regionalnej w Warszawie* (Varšavas apgabala prokuratūras prokurors, Polija; turpmāk tekstā – "apgabala prokurors"), Polijas valdība un Eiropas Komisija. 2024. gada 7. martā notika tiesas sēde, kurā tika pārstāvēti visi iepriekš minētie lietas dalībnieki, izņemot apgabala prokuroru.

IV. Izvērtējums

A. Par Tiesas kompetenci un par prejudiciālo jautājumu pieņemamību

27. Sabiedrība C un apgabala prokurors šajā ziņā izvirzīja dažādus argumentus [8].

28. Pirmkārt, sabiedrība C un apgabala prokurors būtībā apgalvo, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu nav pieņemams, jo ar to tiekot lūgts interpretēt valsts tiesības un saikne ar Savienības tiesībām neesot pietiekami skaidra.

29. Tomēr pietiek atgādināt Tiesas judikatūru, saskaņā ar kuru "LES 19. panta 1. punkta otrā daļa ir piemērojama [tostarp] visām valsts iestādēm, kuras kā tiesa var spriest par jautājumiem, kas attiecas uz Savienības tiesību piemērošanu vai interpretāciju un tādējādi ietilpst jomās, uz kurām attiecas šīs tiesības" [9]. Ir skaidrs, ka tā tas ir šajā lietā. Gan pirmās instances tiesa (kuras sastāva pareizība tiek apstrīdēta), gan otrās instances tiesa (kura ir iesniedzējtiesa un kuras pilnvaras pārbaudīt šo neatbilstību valsts tiesībās ir aizliegtas vai atsauktas) var tikt aicinātas lemt par jautājumiem, kas attiecas uz Savienības tiesību piemērošanu vai interpretāciju. Tādēļ tām ir jāatbilst efektīvas tiesību aizsardzības tiesā prasībām.

30. Otrkārt, apgabala prokurors apgalvo, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz noteikumiem par dalībvalsts tiesu sistēmas organizāciju, kas, tāpat kā jebkāds jautājums par valsts iestāžu organizāciju un darbību, ir ekskluzīvā šīs valsts kompetencē.

31. Šo argumentu var noraidīt, pamatojoties uz iedibināto judikatūru. Proti, "lai arī tieslietu organizācija dalībvalstīs ir šo dalībvalstu kompetencē, tomēr, īstenojot šo kompetenci, dalībvalstīm jāievēro pienākumi, kas tām izriet no Savienības tiesībām" [10], it īpaši no LES 19. panta 1. punkta otrās daļas [11].

[8] Tiesas sēdē Polijas valdība atsauca savus rakstveida apsvērumus, tostarp iebildi par nepieņemamību, un iesniedza pilnīgi jaunus apsvērumus. Būtībā tā apgalvoja, ka i) prasība pēc neatkarīgas, objektīvas un iepriekš tiesību aktos noteiktas tiesu liedz lietu izskatīt jaunam tiesnesim, kurš iecelts par tiesnesi referentu, "acīmredzami pārkāpjot" valsts tiesību normas par lietu sadali, un ii) Savienības tiesībās otrās instances tiesai ir noteikts pienākums nepiemērot valsts tiesību normas, kas tai liedz pārbaudīt, vai pirmajā instancē ir izpildīta iepriekšminētā prasība.

[9] Spriedums, 2020. gada 26. marts, *Miasto Łowicz* un *Prokurator Generalny* (C-558/18 un C-563/18, EU:C:2020:234, turpmāk tekstā – "spriedums *Miasto Łowicz*", 33. un 34. punkts un tajos minētā judikatūra).

[10] Spriedums, 2024. gada 18. aprīlis, OT u.c. (Tiesas likvidācija) (C-634/22, EU:C:2024:340, 24. punkts un tajā minētā judikatūra).

[11] Spriedums *Miasto Łowicz*, 36. punkts un tajā minētā judikatūra.

32. Treškārt, apgabala prokurors apgalvo, ka saskaņā ar Hartas 51. pantu tās 47. pants, uz kuru attiecas prejudiciālie jautājumi, nav piemērojams, jo pamatlietai neesot saiknes ar Savienības tiesībām. Polijas Republikas gadījumā šo nepiemērojamību pastiprinot 30. protokols par [Hartas] piemērošanu Polijai un Apvienotajai Karalistei.

33. Tiesa ir izskaidrojusi atšķirību starp LES 19. panta 1. punkta otrās daļas un Hartas 47. panta attiecīgajām piemērošanas jomām: "Hartas 47. pants veicina ikviena tāda tiesību subjekta tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā ievērošanu, kas *konkrētajā lietā* pamatojas uz tiesībām, kuras tam izriet no Savienības tiesībām, savukārt LES 19. panta 1. punkta otrās daļas mērķis ir nodrošināt, lai *ikvienas dalībvalsts izveidotā tiesību aizsardzības līdzekļu sistēma* nodrošinātu efektīvu tiesību aizsardzību tiesā jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības." [12]

34. Manuprāt, jāatzīst, ka strīdam pamatlietā pašam par sevi, šķiet, nav saistības ar kādu Savienības tiesību normu. Proti, pamatojot savu prasību pret atbildētāju pamatlietā (sabiedrību C), prasītāja (sabiedrība S) ir atsaukusies tikai uz valsts tiesību normu, savukārt iesniedzējtiesa nav sniegusi nevienu norādi, kas ļautu uzskatīt, ka šai tiesību normai būtu kāda saikne ar Savienības tiesībām. Tādējādi šķiet, ka atbilstoši Hartas 51. panta 1. punktam tās 47. pants pats par sevi nav piemērojams pamatlietā.

35. Tomēr, kā izriet no Tiesas judikatūras [13], tādā situācijā kā šajā lietā, lai gan Hartas 47. pants pats par sevi nav piemērojams pamatlietā, šim pantam joprojām ir nozīme, interpretējot LES 19. panta 1. punktu. Šajā ziņā Tiesa ir nospriedusi, ka, "tā kā LES 19. panta 1. punkta otrajā daļā visām dalībvalstīm ir noteikts pienākums nodrošināt tiesību aizsardzības līdzekļus, kas ir vajadzīgi, lai jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības, nodrošinātu efektīvu tiesību aizsardzību tiesā [tostarp] *Hartas 47. panta* izpratnē, šī pēdējā minētā tiesību norma *ir pienācīgi jāņem vērā, interpretējot LES 19. panta 1. punkta otro daļu*" (mans izcēlums).

36. Ceturtkārt, apgabala prokurors būtībā apgalvo, ka pirmais prejudiciālais jautājums nav "īsts", jo atbilde uz šo jautājumu neesot nepieciešama, lai iesniedzējtiesa varētu lemt par pamatlietu.

37. Manuprāt, pietiek atzīmēt – i) iesniedzējtiesa norāda, ka attiecīgo neatbilstību veids rada risku, ka tiek apšaubīta pirmās instances tiesas neatkarības prezumpcija, un ii) valsts tiesību norma [14] liedz iesniedzējtiesai noteikt sekas, kas izriet no šīm neatbilstībām. Tādēļ iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai no šīs tiesību normas piemērošanas var atteikties atbilstoši LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai.

38. Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru "uz jautājumiem par Savienības tiesību interpretāciju, [ko] valsts tiesa uzdevusi pašas noteiktajos tiesiskā regulējuma un faktisko apstākļu ietvaros, [..] kuru pareizība Tiesai nav jāpārbauda, attiecas atbilstības pieņēmums" [15].

39. Pamatojoties uz iepriekš minētajiem apsvērumiem, paužu pārliecību, ka šajā lietā uzdotos jautājumus Tiesa var uzskatīt par "vajadzīgiem", lai ļautu iesniedzējtiesai "sniegt spriedumu" lietā, kuru tā izskata [16].

[12] Spriedums, 2021. gada 20. aprīlis, *Repubblika* (C-896/19, EU:C:2021:311, 52. punkts). Skat. arī ģenerāladvokāta A. Ranta [*A. Rantos*] secinājumus lietā *Krajowa Rada Sądownictwa* (Tiesneša saglabāšana amatā) (C-718/21, EU:C:2023:150, 20. punkts un 26.–28. zemsvītras piezīme).

[13] Spriedums, 2022. gada 22. februāris, RS (Konstitucionālās tiesas spriedumu iedarbība) (C-430/21, EU:C:2022:99, turpmāk tekstā – "spriedums RS", 36. un 37. punkts).

[14] Likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesām 55. panta 4. punkts.

[15] Skat. spriedumu *Miasto Łowicz*, 43. punkts un tajā minētā judikatūra.

[16] Turpat, 45. punkts un tajā minētā judikatūra.

40. Piektkārt, apgabala prokurors būtībā apgalvo, ka pretēji Tiesas Reglamenta 94. panta a) punktam iesniedzējtiesa nav sniegusi nekādus paskaidrojumus par dažādu prejudiciālajos jautājumos minēto Savienības tiesību normu izvēles iemesliem.

41. Attiecībā uz LES 2. pantu un 6. panta 1. un 3. punktu jākonstatē, ka iesniedzējtiesa nav izklāstījusi iemeslus, kuru dēļ tā lūdz Tiesu interpretēt šīs konkrētās tiesību normas. Tomēr uzskatu, ka no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma izriet, ka uzdotie jautājumi būtībā attiecas uz to, kā interpretēt prasības par efektīvu tiesību aizsardzību neatkarīgā, objektīvā un iepriekš tiesību aktos noteiktā tiesā saskaņā ar LES 19. panta 1. punkta otro daļu. Runājot par LES 2. pantu, jānorāda, ka LES 19. pantā ir konkretizēta tajā nostiprinātā tiesiskuma vērtība [17]. Šādos apstākļos vērtējums, atbildot uz uzdotajiem jautājumiem, jāveic atbilstoši LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai, interpretējot to LES 2. panta gaismā un pienācīgi ņemot vērā Hartas 47. pantu [18].

B. Par lietas būtību

1. Ievada apsvērumi

42. Pirms pievēršos prejudiciālajiem jautājumiem, iesākumā būtu jāatbild uz dažiem sabiedrības C un apgabala prokurora izvirzītajiem iebildumiem.

43. Pirmkārt, sabiedrība C un apgabala prokurors apstrīd valsts tiesību izklāstu, kāds sniegts lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, uzskatot, ka tas esot daļējs un neobjektīvs. Apgabala prokurors arī apgalvo, ka valsts tiesību normās nepastāv noteikumu par lietu sadali un par tiesas sastāva izmaiņām "acīmredzama pārkāpuma" jēdziens, ko lieto iesniedzējtiesa un kas ir pretstatā jēdzienam "vienkārša atkāpe" (nejauša, neapzināta, netīša vai kļūdas dēļ izdarīta).

44. Manuprāt, pietiek atgādināt pastāvīgo judikatūru, saskaņā ar kuru "vienīgi iesniedzējtiesa ir kompetenta konstatēt un izvērtēt tajā izskatāmās lietas faktus, kā arī interpretēt un piemērot valsts tiesības" [19].

45. Tādēļ Tiesai būtu jābalstās uz iesniedzējtiesas vērtējumu, saskaņā ar kuru lietas pārdale citam tiesnesim referentam pirmajā instancē principā varētu būt pamats pirmajā instancē pasludinātā sprieduma atcelšanai šajā tiesvedībā pieļautā "acīmredzama pārkāpuma" un/vai neatbilstības dēļ, lai gan Likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesām 55. panta 4. punkts ir šķērslis šai iespējamai atcelšanai.

46. Otrkārt, sabiedrība C un apgabala prokurors būtībā apgalvo, ka tiesību normas par lietu sadali un tiesas sastāva izmaiņām ir tikai administratīva un tehniska rakstura noteikumi, kuru galvenais mērķis ir nodrošināt taisnīgu darba slodzes sadalījumu un kuri pēc savas būtības visticamāk nevarētu veidot ārējas ietekmes līdzekli, proti, no izpildvaras vai likumdošanas varas puses. Tādēļ šādiem administratīva un tehniska rakstura noteikumiem neesot jāietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā.

[17] Skat. spriedumu RS, 39. punkts un tajā minētā judikatūra.

[18] Skat. spriedumu, 2022. gada 29. marts, *Getin Noble Bank* (C-132/20, EU:C:2022:235, 77.–79. punkts).

[19] Spriedums, 2016. gada 8. jūnijs, *Hünnebeck* (C-479/14, EU:C:2016:412, 36. punkts). Skat. arī spriedumu, 2018. gada 6. decembris, *Preindl* (C-675/17, EU:C:2018:990, 24. punkts un tajā minētā judikatūra).

47. Šajā ziņā Tiesa jau ir nospriedusi, ka "ir būtiski, lai tiesneši būtu pasargāti no ārējas ietekmes vai spiediena, kas var apdraudēt viņu neatkarību. Noteikumiem, kas piemērojami tiesnešu statusam un tiesneša amata pienākumu izpildei, it īpaši ir jāļauj izslēgt [..] arī netiešāku ietekmi, kas varētu iespaidot attiecīgo tiesnešu lēmumus, un tādējādi novērst šķietamo to neatkarības vai objektivitātes neesamību, kas varētu apdraudēt paļāvību, kāda tiesai ir jārada privātpersonām demokrātiskā sabiedrībā un tiesiskā valstī" [20].

48. Šaubas, ko paudusi iesniedzējtiesa – norādot, ka pastāv nopietns risks, ka valsts tiesību normas par lietu iedali (pārdali) iztiesāšanas sastāviem varētu tikt pārkāptas it īpaši ar mērķi, saskaņojot attiecīgo tiesnešu rīcību, ļaut vienam tiesnesim aizvietot otru konkrētā lietā vai noteikta veida lietās –, ir pietiekams pamats uzskatīt šos jautājumus nevis par vienīgi administratīviem un tehniskiem, bet gan par jautājumiem, kas jāizvērtē, ņemot vērā no Savienības tiesībām izrietošās prasības attiecībā uz neatkarīgas, objektīvas un iepriekš tiesību aktos noteiktas tiesas nodrošināšanu.

49. Treškārt, sabiedrība C un apgabala prokurors būtībā apgalvo, ka tādas valsts tiesību normas piemērošanu, kas paredz tiesvedības spēkā neesamību gadījumā, ja iztiesāšanas sastāvs ir pretrunā likumam [21], varot ierobežot tādējādi, ka tā attiektos tikai uz neatbilstībām, kuras pieļautas attiecībā uz tiesas sastāvu kopumā, bet ne uz konkrētu iztiesāšanas sastāvu veidošanu.

50. Vispirms jānorāda, kā Tiesa to darīja spriedumā *Simpson* un HG [22], ka "saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas [(turpmāk tekstā – "ECT")] pastāvīgo judikatūru mērķis jēdziena "noteikts tiesību aktos" iekļaušanai ECPAK [23] 6. panta 1. punkta pirmajā teikumā ir [..] nodrošināt [..] it īpaši [..] tiesiskuma [principa ievērošanu] un [tas] attiecas ne tikai uz pašas tiesas pastāvēšanas juridisko pamatu, bet *arī uz katras lietas iztiesāšanas sastāvu*, kā arī uz jebkuru citu valsts tiesību normu, kuras neievērošana padara prettiesisku viena vai vairāku tiesnešu piedalīšanos lietas izskatīšanā, kas it īpaši ietver noteikumus par attiecīgās tiesas locekļu neatkarību un objektivitāti". Tātad tādiem noteikumiem kā pamatlietā aplūkotie, kas attiecas uz lietas iedali (pārdali) tiesnesim referentam, neapšaubāmi ir nozīme, pārbaudot, vai ir ievērota garantija par neatkarīgu, objektīvu un iepriekš tiesību aktos noteiktu tiesu.

51. Tāpēc, kā tiesas sēdē apgalvoja Polijas valdība, prasība nodrošināt neatkarīgu un objektīvu tiesu, kas izriet no LES 19. panta 1. punkta otrās daļas, būtu jāievēro valsts tiesību normās par lietu iedali tiesnešiem un par iztiesāšanas sastāva izmaiņām, *a fortiori* tad, ja papildus tam ir valsts tiesību normas, kas liedz otrās instances tiesai pārbaudīt iespējamās neatbilstības lietu iedalē (pārdalē) pirmajā instancē.

2. Par abiem jautājumiem, tos aplūkojot kopā

52. Ar abiem uzdotajiem jautājumiem, kurus ir lietderīgi aplūkot kopā, iesniedzējtiesa būtībā lūdz Tiesu izvērtēt kumulatīvo iedarbību, ko rada noteikumu par lietas iedali (pārdali) tiesnesim referentam neatbilstoša piemērošana un tiesiskās aizsardzības līdzekļu trūkums šajā ziņā, kā arī šīs kumulatīvās iedarbības saderību ar Savienības tiesībām, it sevišķi LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai, interpretējot to LES 2. panta gaismā un ņemot vērā Hartas 47. pantu.

[20] Spriedums, 2021. gada 18. maijs, *Asociația "Forumul Judecătorilor din România"* u.c. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 un C-397/19, EU:C:2021:393, 197. punkts un tajā minētā judikatūra).

[21] Piemēram, Civilprocesa kodeksa 379. panta 4. punkts.

[22] Spriedums, 2020. gada 26. marts, *Simpson*/Padome un HG/Komisija (Pārskatīšana) (C-542/18 RX-II un C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, turpmāk tekstā – "spriedums *Simpson* un HG", 73. punkts un tajā minētā judikatūra). Mans izcēlums.

[23] Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, kas parakstīta Romā 1950. gada 4. novembrī (turpmāk tekstā – "ECPAK").

53. Uz uzdotajiem jautājumiem atbildēšu: a) izvērtējot, vai prasība garantēt neatkarīgu, objektīvu un iepriekš tiesību aktos noteiktu tiesu attiecas uz noteikumiem par lietu iedali (pārdali) tiesnešiem; b) izskatot jautājumu par to, vai šajā lietā ir piemērojama Savienības tiesībās noteiktā prasība, ka neatkarīgai, objektīvai un iepriekš tiesību aktos noteiktai tiesai jānodrošina "efektīva tiesību aizsardzība tiesā [..] jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības"; c) apspriežot testu, kas jāpiemēro, izvērtējot, vai lietu neatbilstoša iedale (pārdale) tiesnešiem var apdraudēt prasības par efektīvu tiesību aizsardzību neatkarīgā, objektīvā un iepriekš tiesību aktos noteiktā tiesā un vai tā var būt par iemeslu tiesvedības pirmajā instancē atcelšanai, un visbeidzot d) aplūkojot Tiesas sprieduma Komisija/Polija (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve)[24] ietekmi uz šo lietu.

a) Prasība nodrošināt neatkarīgu, objektīvu un iepriekš tiesību aktos noteiktu tiesu attiecas uz noteikumiem par lietu iedali (pārdali) tiesnešiem

54. Vispirms ir svarīgi atgādināt par pastāvošajām starptautiskajām vadlīnijām un judikatūru attiecībā uz neatkarīgas, objektīvas un iepriekš tiesību aktos noteiktas tiesas nodrošināšanu, ciktāl tās attiecas uz lietu iedales (pārdales) sistēmām. Šajā ziņā it īpaši Venēcijas komisija[25] un ECT jau ir izvērtējušas valsts noteikumus par iztiesāšanas sastāvu noteikšanu un izmaiņām.

55. Venēcijas komisija 2010. gada 16. marta ziņojumā[26] nosaka konkrētus standartus, kas valstīm būtu jāievēro. Tā tostarp iesaka lietu iedali (pārdali) tiesnešiem reglamentēt ar objektīviem un pārredzamiem kritērijiem, kas noteikti tiesību aktos. Venēcijas komisija tāpat uzsver, ka tiesību aktos noteiktas tiesas jēdziens nozīmē, ka valsts noteikumiem jāgarantē ne tikai tiesas kopumā, bet arī atsevišķa tiesneša neatkarība un objektivitāte[27]. Manuprāt, šī prasība noteikti attiecas ne tikai uz šādiem noteikumiem pašiem par sevi, bet arī uz to piemērošanu, kas arī jāveic objektīvi un pārredzami, proti, bez patvaļas.

56. Turklāt no ECT judikatūras izriet, ka tiesvedības dalībnieka šaubas par tiesneša neatkarību un objektivitāti ir leģitīmas, ja valsts tiesībās *nav paredzētas pietiekamas procesuālās garantijas, lai novērstu tiesas ietekmēšanu*[28].

57. Šāda tiesiskā regulējuma trūka lietā *Miracle Europe Kft* pret Ungāriju, kur tiesnesim, kurš sadalīja lietas citiem tiesnešiem, bija ļoti plaša rīcības brīvība. Minētajā spriedumā[29] ECT konstatēja, ka lietas diskrecionāras pārdales rezultātā attiecīgā tiesa nebija uzskatāma par tiesību aktos noteiktu tiesu, un tādējādi nosprieda, ka tikušas pārkāptas tiesības uz lietas taisnīgu

[24] Spriedums, 2023. gada 5. jūnijs (C-204/21, EU:C:2023:442; turpmāk tekstā – "spriedums Komisija/Polija (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve)").

[25] Venēcijas komisija – oficiāli Eiropas Padomes komisija "Demokrātija caur tiesībām" – ir Eiropas Padomes padomdevēja iestāde.

[26] Ziņojums par tiesu sistēmas neatkarību, I daļa: Tiesnešu neatkarība (*Report on the independence of the judicial system – Part I: The independence of judges*), ko Venēcijas komisija pieņēma 82. plenārsēdē, Venēcija, 2010. gada 12.–13. marts, 81. punkts un 82. punkta 16. apakšpunkts.

[27] Turpat, 77. un 79. punkts.

[28] Skat. Sillen, J., "The concept of "internal judicial independence" in the case law of the European Court of Human Rights", *European Constitutional Law Review*, Nr. 15, 2019, 121. lpp., ar daudzām atsaucēm uz attiecīgo ECT judikatūru.

[29] ECT spriedums, 2016. gada 12. janvāris, CE:ECHR:2016:0112JUD005777413, turpmāk tekstā – "spriedums *Miracle Europe*", 58. punkts.

izskatīšanu atbilstoši ECPAK 6. panta 1. punktam. Šie ECT konstatējumi liecina, cik svarīgi ir, lai lietu iedale (pārdale) tiesnešiem notiktu stingri saskaņā ar likumu un objektīvi un pārredzami [30].

58. Ir iespējams izmantot arī esošo Tiesas judikatūru.

59. Tiesa spriedumā Komisija/Polija (Disciplinārie pasākumi pret tiesnešiem) [31] tostarp lēma par valsts tiesību normām, ar kurām *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa) Disciplinārlietu palātas priekšsēdētājam ir piešķirta *rīcības brīvība noteikt* disciplinārtiesu, kuras teritoriālā jurisdikcijā ir izskatīt disciplinārlietu pret vispārējās jurisdikcijas tiesu tiesnesi, *un piemērojamajā tiesiskajā regulējumā nav precizēti kritēriji, atbilstoši kuriem šāda tiesa jānosaka*.

60. Minētajā spriedumā Tiesa uzskatīja, ka tad, "ja šādu kritēriju nav, šādas pilnvaras it īpaši varētu tikt izmantotas, lai noteiktas lietas virzītu pie noteiktiem tiesnešiem, nenododot tās citiem tiesnešiem, vai arī lai izdarītu spiedienu uz šādi izraudzītajiem tiesnešiem" [32].

61. Uzskatu, ka šiem secinājumiem, vērtējot tos no tiesiskuma principa viedokļa, ir nozīme ne tikai gadījumā, kad likumā nav noteikti kritēriji lietu iedalei (pārdalei) tiesnešiem, bet arī tad, ja, nepastāvot tiesas kontrolei, lai gan šādi kritēriji likumā pastāv, tie netiek piemēroti vispār vai netiek piemēroti objektīvi un pārredzami, jo šādās situācijās varētu rasties līdzīgas negatīvas sekas.

62. No iepriekš izklāstītajiem apsvērumiem izriet, ka prasība nodrošināt neatkarīgu, objektīvu un iepriekš tiesību aktos noteiktu tiesu saskaņā ar LES 19. panta 1. punkta otro daļu, šo prasību interpretējot LES 2. pantā nostiprinātā tiesiskuma principa gaismā, prasa, lai gadījumā, kad dalībvalsts ir paredzējusi noteikumus par lietu iedali (pārdali) tiesnešiem, šie noteikumi būtu efektīvi un piemērojami objektīvi un pārredzami.

b) LES 19. panta 1. punkta otrā daļa, kurā skaidri prasīts nodrošināt "[efektīvu tiesību aizsardzību tiesā] [..] jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības", ir piemērojama šajā lietā

63. Saskaņā ar Tiesas judikatūru "dalībvalstīm ir jāparedz tiesību aizsardzības līdzekļu un procesuālo līdzekļu sistēma, kas [..] jomās[, uz kurām attiecas Savienības tiesības,] nodrošina efektīvu tiesību aizsardzību tiesā" [33]. Tas atspoguļo LES 19. panta 1. punkta otrās daļas skaidro formulējumu.

64. Izveidojot šādu sistēmu, dalībvalstīm jānodrošina pilnīga iedarbība efektīvas tiesību aizsardzības tiesā principam, kas ir vispārējs Savienības tiesību princips. Šajā kontekstā Tiesa ir nospriedusi, ka "LES 19. panta 1. punkta otrajā daļā ir konkretizēta LES 2. pantā noteiktā tiesiskuma vērtība un šajā ziņā dalībvalstīm ir noteikts pienākums paredzēt tiesību aizsardzības līdzekļu un procedūru sistēmu, kas nodrošina tiesību subjektiem to tiesību uz efektīvu tiesību

[30] Kā paskaidrots doktrīnā, "tiklīdz lieta ir iedalīta kādam tiesnesim [..], to principā nevar pārdalīt citam tiesnesim vai citai tiesai [..] bez šā tiesneša piekrišanas, izņemot gadījumus, kad šāda pārdalīšana ir pamatota ar pareizu tiesvedības apsvērumiem", proti, "piemēram, ja tiesnesis vai palāta, kam iedalītas lietas, kurās nepieciešama ātrāka izskatīšana nekā parasti (piemēram, ģimenes lietās vai kriminālprocesā), saskaras ar neparedzētiem apstākļiem, kas var ievērojami pagarināt tiesvedības ilgumu, kaitējot attiecīgo personu interesēm" (Adam, S., "Good administration of justice from an EU law perspective: striking balance between disciplinary liability and judicial independence", no: Adam, S., Derveaux, I., Grasso, I., un Vaz Ventura, F. (red.), *The Rule of law and good administration of justice in the digital era*, Bruylant, 2024, 158. lpp.).

[31] Spriedums, 2021. gada 15. jūlijs, Komisija/Polija (Disciplinārie pasākumi pret tiesnešiem) (C-791/19, EU:C:2021:596, turpmāk tekstā – "spriedums Komisija/Polija (Disciplinārie pasākumi pret tiesnešiem)", 172. punkts).

[32] Turpat, 173. punkts.

[33] Spriedums, 2018. gada 27. februāris, *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117, 34. punkts).

aizsardzību tiesā ievērošanu visās jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības, [jo] efektīvas tiesību aizsardzības tiesā princips, uz ko ir atsauce LES 19. panta 1. punkta otrajā daļā[,] ir pašlaik Hartas 47. pantā nostiprināts vispārējs Savienības tiesību princips” [34].

65. No manas iepriekš minētās analīzes (šo secinājumu 54.–62. punkts), no Līguma par Eiropas Savienību formulējuma un no Tiesas judikatūras (šo secinājumu 63. un 64. punkts) izriet, ka situācijā, kad tiek apšaubīta tiesas neatkarība un objektivitāte, kas ir prasītas LES 19. panta 1. punkta otrajā daļā, neatbilstošas lietas iedales (pārdales) dēļ tiesnesim, tiesību uz efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekli esamība un tiesas kompetence īstenot šādas tiesības, veicot pārbaudi attiecībā uz šādu iespējamu neatbilstību, ir būtiskas, lai nodrošinātu neatkarīgas, objektīvas un iepriekš tiesību aktos noteiktas tiesas prasības efektīvu piemērošanu.

66. Šķiet, ka šajā lietā valsts tiesību norma [35] izslēdz iespēju apelācijas tiesvedībā veikt tiesas kontroli attiecībā uz lietas iedales (pārdales) noteikumiem kopumā. Tādēļ jāizvērtē, vai LES 19. panta 1. punkta otrā daļa, interpretējot to LES 2. panta gaismā, ciktāl tajā nostiprināts tiesiskuma princips, un pienācīgi ņemot vērā Hartas 47. pantu kā tādu, kas atspoguļo tiesības uz efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekli kā vispārējo Savienības tiesību principu, nepieļauj šādas valsts tiesību normas piemērošanu attiecībā uz lietu neatbilstošu iedali (pārdali), jo tā nav saderīga ar LES 19. panta 1. punkta otro daļu.

67. Ar šādu aizliegumu valsts likumdevējs, šķiet, ir nolēmis – absolūtā veidā –, ka nevienu neatbilstību, kas pieļauta saistībā ar lietu iedali (pārdali) pirmajā instancē, nevar pārbaudīt apelācijas tiesvedībā, lai gan – kā iesniedzējtiesa norāda lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu – noteikti nevar izslēgt, ka attiecīgās neatbilstības varētu radīt būtisku kaitējuma risku iztiesāšanas sastāva neatkarībai vai objektivitātei. Ņemot vērā valstu tiesām piešķirto lomu Savienības tiesiskajā iekārtā un it īpaši tiesiskuma nodrošināšanā, šīs tiesas jebkurā līmenī vienmēr būtu jāuztver kā neatkarīgas un objektīvas. Tas noteikti nozīmē, ka gadījumā, ja tiesvedībā valsts otrās instances tiesā tiek izvirzīts apgalvojums, ka ir pietiekami pamati uzskatīt, ka šāda uztvere attiecībā uz pirmās instances tiesu ir apšaubāma (kā tas *prima facie* šķiet pamatlietā), lietas dalībniekam, kas lūdz šādu pārbaudi, jābūt pieejamam efektīvam tiesiskās aizsardzības līdzeklim.

68. Tādēļ, manuprāt, absolūts tiesiskās aizsardzības līdzekļu aizliegums šādā situācijā būtu pretrunā LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai, saskaņā ar kuru dalībvalstīm ar savu valsts tiesu starpniecību jānodrošina “tiesību aizsardzības līdzekļi, kas ir pietiekami efektīvi tiesiskās aizsardzības nodrošināšanai jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības”. Proti, tas apstāklis vien, ka valsts tiesai *varētu* nākties interpretēt un piemērot Savienības tiesības, ir pietiekams, lai šo tiesību normu padarītu piemērojamu [36].

69. Šajā gadījumā iesniedzējtiesa ir konstatējusi, ka ir ne tikai “acīmredzami pārkāpti” noteikumi par lietu iedali (pārdali) tiesnešiem, bet arī to, ka minēto pārkāpumu papildina tiesiskās aizsardzības līdzekļa aizliegums. Šo divu elementu kumulatīvā ietekme ir tāda, ka tā var radīt indivīdiem pamatotas šaubas par pirmās instances tiesas ārēju vai iekšēju neietekmējamību un neitralitāti attiecībā uz tajā izvērtējamajām interesēm. Iesniedzējtiesa ir norādījusi, ka šādas

[34] Spriedums Komisija/Polija (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve), 269. un 286. punkts.

[35] Likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesām 55. panta 4. punkts.

[36] Skat. Prechal, S., “Article 19 TEU and national courts: A new role for the principle of effective judicial protection?”, no: Bonelli, M., Eliantonio, M. un Gentile, G. (red.), *Article 47 of the EU Charter and Effective Judicial Protection, Volume 1: The Court of Justice’s Perspective*, Oksforda, 2022, 23. lpp.

šaubas varēja izraisīt to, ka iztiesāšanas sastāvs netiek uztverts par neatkarīgu vai objektīvu, un tas savukārt var apdraudēt paļāvību, kāda tiesai jārada minētajos indivīdos demokrātiskā un tiesiskā sabiedrībā [37].

70. Turklāt šāda absolūta lietas iedales (pārdales) noteikumu izslēgšana pilnībā no jebkādas pārbaudes, kas tiek veikta apelācijas tiesvedībā, pilnībā noliegtu tā principa būtību, saskaņā ar kuru taisnīgums ne tikai ir jāpanāk, bet arī jāredz, kā tas tiek nodrošināts.

c) Tests, lai noteiktu, vai neatbilstības, kas pieļautas lietu iedalē (pārdalē) tiesnešiem, var apdraudēt prasības par efektīvu tiesību aizsardzību neatkarīgā, objektīvā un iepriekš tiesību aktos noteiktā tiesā

71. No Tiesas judikatūras var secināt, ka ne katra neatbilstība noteikti būs par pamatu tam, lai otrās instances tiesa atzītu tiesvedību pirmās instances tiesā par spēkā neesošu, un par neatbilstībām, kas nerada būtiskas sekas efektīva tiesiskās aizsardzības līdzekļa pastāvēšanai, var nepiemērot tādu sankciju kā spēkā neesamības atzīšana [38].

72. Proti, ne katra neatbilstība, kas pieļauta saistībā ar lietas iedalīšanu iztiesāšanas sastāvam vai tās pārdalīšanu citam iztiesāšanas sastāvam, *ipso facto* izraisa LES 19. panta 1. punkta otrās daļas pārkāpumu un attiecīgi ir jāpārbauda tiesā apelācijas kārtībā.

73. Piemēram, kā tiesas sēdē uzsvēra Komisija, nepareiza tiesnešu aizvietotāju tabulas sastādīšana vai tajā iekļauto vārdu un uzvārdu sakārtošana (piemēram, nevis alfabētiskā secībā, bet gan pēc dzimšanas datumiem) *prima facie* šķiet otršķirīga rakstura neatbilstība. Proti, šādas neatbilstības principā nevar apdraudēt valsts tiesu sistēmas darbību un neatkarības un objektivitātes garantijas LES 19. panta 1. punkta otrās daļas izpratnē. Minētā panta nolūks ir aptvert tikai zināmā nopietnuma un/vai sistēmiskas problēmas, attiecībā uz kurām valsts tiesību sistēma, visticamāk, nepiedāvā pienācīgus tiesiskās aizsardzības līdzekļus [39].

74. Šajā ziņā var norādīt, ka ECT judikatūrā ir aplūkots jautājums par tādu neatbilstību nopietnumu, ko var uzskatīt par tiesību uz "tiesību aktos noteiktu tiesu" pārkāpumu, izmantojot "sliekšņa testu" [40]. ECT spriedumā *Miracle Europe* atsaucas uz piemērojamo valsts tiesību "acīmredzamu pārkāpumu". Kā minēts iepriekš, tiesību, kuras indivīdi gūst no Savienības tiesībām, efektīvas aizsardzības tiesā princips, uz ko ir atsauce LES 19. panta 1. punkta otrajā daļā, un tātad prasība nodrošināt tiesu neatkarību un objektivitāti ir vispārējs Savienības tiesību princips, kurš izriet no dalībvalstīm kopīgajām konstitucionālajām tradīcijām un šobrīd ir apstiprināts Hartas 47. pantā [41]. Jāatgādina, ka Hartas 52. panta 3. punkta nolūks ir nodrošināt nepieciešamo saskaņotību starp Hartā ietvertajām tiesībām un atbilstošajām ECPAK garantētajām tiesībām, tomēr negatīvi neietekmējot Savienības tiesību un Eiropas Savienības Tiesas autonomiju. Tātad, interpretējot Hartu, kā minimālās aizsardzības slieksnis jāņem vērā atbilstošās ECPAK

[37] Pēc analoģijas skat. spriedumu Komisija/Polija (Disciplinārie pasākumi pret tiesnešiem), 112. punkts.

[38] Pēc analoģijas skat. spriedumu *Simpson* un HG, 75.–80. punkts.

[39] Skat. ģenerāladvokāta M. Bobeka [*M. Bobek*] secinājumus apvienotajās lietās *Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim* u.c. (no C-748/19 līdz C-754/19, EU:C:2021:403, 143. un nākamie punkti). Skat. arī ģenerāladvokāta J. Tančeva [*E. Tanchev*] secinājumus lietā Komisija/Polija (Vispārējās jurisdikcijas tiesu neatkarība) (C-192/18, EU:C:2019:529, 115. punkts) un apvienotajās lietās *Miasto Łowicz* un *Prokuratur Generalny* (C-558/18 un C-563/18, EU:C:2019:775, 125. punkts); skat. arī ģenerāladvokāta A. Ranta secinājumus, kas minēti šo secinājumu 12. zemsvītras piezīmē.

[40] Skat. ECT spriedumu, 2020. gada 1. decembris, *Guðmundur Andri Ástráðsson* pret Islandi, CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, 235.–290. punkts.

[41] Spriedums Komisija/Polija (Disciplinārie pasākumi pret tiesnešiem), 52. punkts.

tiesības [42]. Šāda interpretācijas konsekvence ir ārkārtīgi svarīga, lai saprastu, kas ir uzskatāms par efektīvas tiesību aizsardzības neatkarīgā, objektīvā un iepriekš tiesību aktos noteiktā tiesā prasību pārkāpumu.

75. Tādēļ, manuprāt, testam jābūt stingram un tikai apgalvojumiem par to, ka ir "acīmredzami pārkāpti" piemērojamie valsts noteikumi par lietu iedali (pārdali) tiesnešiem, būtu jārada tiesības uz pārbaudi apelācijas tiesvedībā saskaņā ar LES 19. panta 1. punkta otro daļu, to interpretējot LES 2. panta un Hartas 47. panta gaismā, jo tikai šādi pārkāpumi var radīt šaubas par dalībvalsts tiesas neatkarību un objektivitāti.

76. Iesniedzējtiesai par šādiem apgalvojumiem jālemj, ņemot vērā turpmāk izklāstītos apsvērumus. Manuprāt, no sprieduma *Simpson* un HG var secināt, ka gadījumā, ja neatbilstība ir būtiska un nopietna, rodas iespaids, ka citas institūcijas ir ļaunprātīgi izmantojušas savu rīcības brīvību, apdraudot rezultāta integritāti, kas virza konkrēto procesu, tādējādi radot pamatotas šaubas lietas dalībniekiem un indivīdiem par tiesneša referenta vai tiesas neatkarību.

77. Tādējādi iesniedzējtiesai jānosaka neatbilstības raksturs un nopietnība, noskaidrojot, vai, iedalot (pārdalot) lietu tiesnesim pirmajā instancē, ir tikušas ievērotas piemērojamās valsts tiesības, kā arī prasība nodrošināt efektīvu tiesību aizsardzību neatkarīgā, objektīvā un iepriekš tiesību aktos noteiktā tiesā atbilstoši LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai, interpretējot to LES 2. panta gaismā un pienācīgi ņemot vērā Hartas 47. pantu. Iesniedzējtiesai jāveic savs vērtējums, ņemot vērā visus nozīmīgos apstākļus. Tai ne tikai būtu jāpārbauda iztiesāšanas sastāva izmaiņu atbilstība *valsts tiesībām*, bet arī tostarp jāpārbauda *apstākļi*, kādos šīs izmaiņas notikušas, kā arī jautājums, vai šīs izmaiņas ir balstītas uz patvaļīgiem apsvērumiem.

78. Veicot šādu vērtējumu, iesniedzējtiesai jāņem vērā, kā izriet no Tiesas judikatūras, ka "no LES 19. panta 1. punkta otrās daļas izrietošajai tiesu neatkarības prasībai ir divi aspekti. Pirmais (ārējais) aspekts [..] [un] otrais (*iekšējais*) aspekts [, kas] savukārt ir saistīts ar neitralitātes jēdzienu un attiecas uz to, ka tiek saglabāta vienāda attieksme attiecībā uz strīda dalībniekiem un to attiecīgajām interesēm saistībā ar strīda priekšmetu. Šis pēdējais minētais aspekts *paredz, ka ir jāievēro objektivitāte un, izņemot stingru tiesību normu piemērošanu, ir jābūt absolūtai neieinteresētībai strīda atrisinājumā*" [43].

79. Manuprāt, šie divi aspekti – ārējais un iekšējais – veido daļu no testa, kas veicams, lai noskaidrotu, vai konkrētajai situācijai, kurā lieta ir iedalīta (pārdalīta) tiesnesim referentam pirmajā instancē, ir tāds veids un tā ir tik nopietna, ka rodas reāls risks, ka a) *citas personas vai administratīvās struktūras pašā tieslietu sistēmā* varētu izmantot nepamatotu rīcības brīvību, *apdraudot lietu iedales (pārdales) tiesnešiem rezultātu integritāti*, un b) šādas iedales (pārdales) rezultāts varētu likt apšaubīt objektivitāti un "ieinteresētības strīda atrisinājumā" neesamību, tādējādi radot pamatotas šaubas indivīdiem par attiecīgā(-o) tiesneša(-u) neatkarību un objektivitāti.

80. No tā izriet, ka iesniedzējtiesai, ņemot vērā visus nozīmīgos apstākļus, ir jālemj par to, vai valsts tiesiskā regulējuma par lietu iedali (pārdali) tiesnešiem pamatlietā neatbilstoša piemērošana ir tāda, ka ar to tiek pārkāpta prasība nodrošināt neatkarīgu, objektīvu un iepriekš tiesību aktos noteiktu tiesu, un tādēļ tiesvedība pirmajā instancē jāatzīst par spēkā neesošu, lai nodrošinātu efektīvu tiesību aizsardzību tiesā jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības.

[42] Spriedums, 2020. gada 6. oktobris, *La Quadrature du Net* u.c. (C-511/18, C-512/18 un C-520/18, EU:C:2020:791, 124. punkts un tajā minētā judikatūra).

[43] Spriedums RS, 41. punkts; mans izcēlums.

d) Tiesas sprieduma Komisija/Polija (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve) ietekme

81. 2023. gada 5. jūnijā – pēc lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšanas šajā lietā – Tiesai bija iespēja lemt, ka Likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesām 55. panta 4. punkts (tā pati tiesību norma, par kuru ir runa arī pamatlietā) ir pretrunā LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai kopsakarā ar Hartas 47. pantu.

82. It īpaši spriedumā Komisija/Polija (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve)[44] Tiesa nosprieda, ka šis pārkāpums izriet no fakta, ka Likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesām 55. panta 4. punktā tika noteikti aizliegumi, kurus varētu piemērot vispārīgāk, neraugoties uz iespējamiem tiesību subjekta iebildumiem par to, ka valsts tiesību normas, kas it īpaši attiecas vai nu uz lietu sadali, vai arī uz iztiesāšanas sastāva noteikšanu vai izmaiņām, vai šādu tiesību normu piemērošana būtu pretrunā Savienības tiesību prasībām, kuras ir nesaraujami saistītas ar tiesībām uz neatkarīgu, objektīvu un iepriekš tiesību aktos noteiktu tiesu.

83. Tādējādi, ņemot vērā šo spriedumu, ar kuru Likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesām 55. panta 4. punkts atzīts par nesaderīgu ar LES 19. panta 1. punkta otro daļu kopsakarā ar Hartas 47. pantu, Polijas Republikas tiesām ir jāatstāj bez piemērošanas[45] šis 55. panta 4. punkts, kamēr Polijas likumdevējs to nav atcēlis saskaņā ar LESD 260. panta 1. punktu[46] un lojālas sadarbības principu (LES 4. panta 3. punkts). Kā izriet no Tiesas judikatūras, šī prasība izriet no Savienības tiesību pārākuma principa, atbilstoši kuram "valsts tiesai [..] pēc savas iniciatīvas jāatstāj nepiemērots jebkurš [..] valsts tiesiskais regulējums vai prakse, kas ir pretrunā Savienības tiesību normai ar tiešu iedarbību"[47]. Saskaņā ar iedibināto judikatūru LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai ir šāda iedarbība[48].

84. No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka Polijas tiesām tagad (pēc sprieduma Komisija/Polija (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve)) nav jāpiemēro Likuma par vispārējās jurisdikcijas tiesām 55. panta 4. punkts un tādējādi šajā lietā tās var piemērot Civilprocesa kodeksa 379. panta 4. punktu un/vai jebkuru citu piemērojamo valsts tiesību normu, lai noskaidrotu, vai lieta pirmajā instancē ir iedalīta (pārdalīta) tiesnesim referentam atbilstošā veidā, proti, saskaņā ar piemērojamām valsts tiesību normām, kā arī ar neatkarīgas, objektīvas un iepriekš tiesību aktos noteiktas tiesas prasībām, tādējādi nodrošinot efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, kā paredzēts LES 19. panta 1. punkta otrajā daļā, lasot to LES 2. panta gaismā un pienācīgi ņemot vērā Hartas 47. pantu.

V. Secinājumi

85. Ierosinu Tiesai uz *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Apelācijas tiesa Varšavā, Polija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

LES 19. panta 1. punkta otrā daļa, interpretējot to LES 2. panta gaismā un pienācīgi ņemot vērā Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantu,

[44] 226. un 227. punkts.

[45] Skat. arī spriedumu, 2023. gada 13. jūlijs, YP u.c. (Tiesneša imunitātes atcelšana un viņa atstādināšana no amata) (C-615/20 un C-671/20, EU:C:2023:562, 61.–64. punkts un tajos minētā judikatūra). Skat. arī spriedumu Komisija/Polija (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve), 271. punkts.

[46] Tiesas sēdē noskaidrojās, ka 2024. gada 7. martā šī tiesību norma vēl nebija atcelta.

[47] Spriedums Komisija/Polija (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve), 228. punkts un tajā minētā judikatūra.

[48] Turpat, 78. punkts un tajā minētā judikatūra.

jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesību normu, kurā ietverts absolūts tiesiskās aizsardzības līdzekļu aizliegums attiecībā uz valsts tiesību normu par lietu iedali (pārdali) tiesnešiem pārkāpumu, ja šāds pārkāpums rada reālu risku, ka a) citas personas vai administratīvās struktūras pašā tieslietu sistēmā varētu izmantot nepamatotu rīcības brīvību, apdraudot lietu iedales (pārdales) tiesnešiem rezultāta integritāti, un b) šādas iedales (pārdales) rezultāts varētu likt apšaubīt objektivitāti un ieinteresētības strīda atrisinājumā neesamību, izņemot stingru tiesiskuma principa piemērošanu, tādējādi radot pamatotas šaubas indivīdiem par attiecīgā(-o) tiesneša(-u) neatkarību un objektivitāti.

Iesniedzējtiesai ir pienākums nepiemērot šādu valsts tiesību normu un piemērot Civilprocesa kodeksa 379. panta 4. punktu un/vai jebkuru citu piemērojamo valsts tiesību normu, lai, ņemot vērā visus nozīmīgos apstākļus, noskaidrotu, vai valsts tiesiskā regulējuma par lietu iedali (pārdali) tiesnešiem neatbilstošai piemērošanai ir tāds veids un tā ir tik nopietna, ka ar to tiek pārkāpta prasība nodrošināt neatkarīgu, objektīvu un iepriekš tiesību aktos noteiktu tiesu un tā pamato tiesvedības pirmajā instancē atzīšanu par spēkā neesošu, lai nodrošinātu efektīvu tiesību aizsardzību tiesā jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības.